

3. SVIATOSŤ OLTÁRNA – Eucharistia

B. Obsah

Pravidelne každú nedeľu a v prikázaný sviatok sa zúčastňujeme slávenia eucharistie a predsa sa nám často stáva, že si ani neuvedomujeme čo robíme. Aký význam má slávenie eucharistie? Rozumieme jednotlivým liturgickým úkonom, ktoré robíme? Ako je slávenie eucharistie prepojené s naším životom? Je to viac ako iba pekný ukludňujúci obrad, alebo nejaká rutina? Dáva nám eucharistia život, ktorý má moc prekonať smrť? Ako sa môj život môže stať eucharistickým? Tieto otázky si kladú možno mnohí z nás a je dôležité nájsť na ne správnu odpoveď. Najskôr sa však musíme pýtať: *Čo je to eucharistia?*

Samotný pojem *eucharistia* pochádza z gréckeho slova *eucharistein*, ktoré môžeme preložiť ako *vzdávanie vd'aky*. Na označenie eucharistie používame aj rôzne iné pojmy ako napr.: svätá omša, Pánova večera, alebo Pánova obeta, vzdávanie vd'aky Pánovi (porov. KKC 1328-1332).

Ak však chceme pochopiť čo v skutočnosti eucharistia je, ak chceme preniknúť do jej tajomstva, musíme sa na eucharistiu pozeráť v súvislosti s celými dejinami spásy. Celé dejiny spásy sú v eucharistii a eucharistia je v nich celá prítomná: najskôr ako *predobraz*, potom ako *udalosť*, a nakoniec ako *sviatosť*.

Eucharistia ako predobraz

V Starom zákone je eucharistia prítomná ako *predobraz*. Predobraz je to, čo predchádza a pripravuje udalosť. Má s ňou niečo spoločné, niečím ju naznačuje, ale samotná udalosť vo vzťahu k predobrazu je úplne novou skutočnosťou.

Celý Starý zákon bol prípravou na udalosť eucharistie, bol očakávaním príchodu Mesiáša a tým zároveň aj očakávaním uskutočnenia Pánovej obety. Túto udalosť predpovedali proroci a bola naznačená v mnohých predobrazoch.

Na jeden z predobrazov eucharistie poukazuje aj sám Ježiš. Je to *manna*, ktorou sa izraelský národ živil na púšti (porov. Ex 16,4; Jn 6,31). Iným predobrazom je *obetovanie Izáka*. Ale najsilnejším predobrazom Pánovej obety je určite obetovanie *veľkonočného baránka*. Vo vzťahu k nemu sa aj Ježiš nazýva *Božím Baránkom*: „Obetovanie baránka sa stalo spásou Izraela, baránkova smrť darovala život národu a krv zastrašila anjela smrti“.

V Ježišovej dobe malo židovské slávenie Veľkej noci dve fázy. Prvá fáza sa odohrávala v jeruzalemskom chráme, kde 14. nisanu popoludní, zabíjali a obetovali veľkonočných baránkov. Druhá fáza prebiehala v rodinách v noci po 14. nisanu, kedy spoločne celá rodina jedla veľkonočného baránka. Počas tejto večere otec rodiny prevzal úlohu kňaza. Vysvetľoval význam obradov a vykreslil svojím deťom podivuhodné činy, ktoré vykonal Boh pre svoj ľud.

V Ježišovej dobe slávenie Veľkej noci bolo pamiatkou nielen na odchod z Egypta, ale aj na všetky ostatné Božie zásahy v dejinách Izraelského národa. Zvlášť si pripomínali štyri najdôležitejšie udalosti –

štyri najdôležitejšie noci sveta: noc stvorenia, kedy zažiarilo svetlo v temnotách; noc, kedy Abrahám obetoval svojho syna Izáka; noc, kedy Izrael vyšiel z Egypta a budúcu noc, kedy príde Mesiáš.

Židovské slávenie Veľkej noci teda nebolo iba *pamiatkou*, ale aj *očakávaním*. Paradoxom je, že keď prišiel skutočný Mesiáš, tak ho nespoznali. Zajali ho, zabili a to práve na veľkonočné sviatky. Tým sa naplnilo to, na čo sa čakalo – obetovanie pravého Božieho Baránka.

Eucharistia ako udalosť

Teraz žijeme v čase, kedy Eucharistia už nie len predobrazom, ale skutočnosťou. To čo bolo v Starom zákone naznačené ako predobraz, sa stalo skutočnosťou. Pôvodný význam Veľkej noci však nebol zrušený, ale naplnený novým významom. Apoštol Pavol to vyjadril slovami: „veď bol obetovaný náš veľkonočný Baránok – Kristus“ (1Kor 5,7).

Otázka znie: Ktorá udalosť z Ježišovho života je základom eucharistie? Evanjeliá nám ponúkajú dve rôzne odpovede, ktoré sa navzájom dopĺňajú.

Evanjelista Ján dáva dôraz na *Ježišovu obetu na kríži*. Podľa neho eucharistia bola ustanovená na kríži - v momente, keď bol obetovaný pravý Boží Baránok. Celým Jánovým evanjeliom sa tiahne myšlienka, že sa blížia sviatky Veľkej noci. Zároveň Ján zdôrazňuje skutočnosť, že prichádza hodina, kedy Syn človeka bude „oslávený“. Tieto dve udalosti sa spájajú na Kalvárii, 14. nisanu popoludní, práve v čase, kedy v chráme začínajú zabíjať veľkonočných baránkov. Aby Ján zdôraznil túto zhodu podčiarkuje, že Ježišovi na kríži „nebola ani kosť zlomená“ (porov. Jn 19,36).

Ostatný traja evanjelisti - Marek, Matúš a Lukáš - kladú dôraz na *poslednú večeru*. Podľa nich pri tejto večeri, keď Ježiš ustanovuje eucharistiu, sa naplňa nový význam Veľkej noci. Večera u synoptikov predchádza a uskutočňuje veľkonočnú udalosť Kristovho obetovania na kríži. Mohli by sme to prirovnať k symbolickým prorockým úkonom: „prorocké znamenia (napr. keď Jeremiáš rozbije džbán, alebo si nasadí jarmo) sú konkrétnym uskutočnením Božieho slova a sú to udalosti, ktoré predchádzajú dejiny predpovedané Božím slovom“. Proroci prostredníctvom nich určitým spôsobom zasadia budúcnosť do dejín. V tomto zmysle Ježišovo gesto pri poslednej večeri (rozlomený chlieb a kalich vína), ktorým ustanovuje eucharistiu je najvyšším symbolickým a prorockým úkonom v dejinách spásy. Keď Ježiš ustanovuje eucharistiu, zvestuje prorockým spôsobom to, čo sa v krátkom čase stane a sviatostným spôsobom predchádza udalosti svojej smrti a zmŕtvychvstania. Ustanovenie eucharistie je prorocký úkon, ktorý predchádza naplnenie tejto zvesti, ktorá sa stane skutočnosťou, až keď Kristus zomrie a vstane z mŕtvych. V momente ustanovenia eucharistie sa budúcnosť stáva skutočnosťou.

V obidvoch prípadoch, u synoptikov aj u Jána, máme do činenia s tou istou udalosťou. Ján však dáva väčší dôraz na *skutočnú Ježišovu obetu* (kríž) a synoptici viac zdôrazňujú jeho *tajomnú obetu* (poslednú večeru). V obidvoch prípadoch ale ide o tú istú udalosť, ktorou je *Kristova obeta*.

Udalosť, ktorá je základom eucharistie je Ježišova smrť a zmŕtvychvstanie. Nazývame ju udalosťou, pretože je to niečo, čo sa uskutočnilo v dejinách, v konkrétnom čase a priestore. Je to niečo, čo sa odohralo

iba raz a neopakovateľne: Kristus „sa však teraz na konci vekov zjavil raz navždy, aby obetovaním seba zničil hriech“ (Heb 9,26).

Nejde tu len o holé fakty. Celá táto udalosť má svoje *prečo*, ktoré jej dáva zmysel. Eucharistia sa rodí z lásky - *pretože nás tak miloval*. „Kristus nás miluje a vydal seba samého Bohu za nás ako dar a obetu ľúbeznej vône“ (Ef 5,2). Toto je najvýstižnejšie vyjadrenie dôvodu a podstaty eucharistie.

Eucharistia je dielom a darom celej Najsvätejšej Trojice. Celá Trojica má účasť na ustanovení eucharistie: Syn sa obetuje, obetuje sa Otcovi a obetuje sa v Duchu Svätom. Otec však nie je iba ten, ktorý prijíma obetu svojho Syna. On sám prináša obetu tým, že nám dáva/ obetuje svojho Syna. Aj keď apoštol Pavol hovorí, že Kristus sa obetoval Bohu, nie je to Boh, kto ťaží z tejto obety. Sme to my ľudia, ktorí z nej máme zisk. Tým sa kresťanská obeta líši od každej inej obety.

Mohli by sme ešte veľa rozprávať o udalosti kríža, ktorá je základom eucharistie. Nikdy nevyčerpáme jej bohatstvo. V tejto na prvý pohľad tak krátkej udalosti, v porovnaní s celými dejinami sveta, sa ukrýva nesmierna energia, na ktorej je založená spása celého sveta. Na kríži bolo všetko dokonané. Nič väčšieho sa nedá ani pomyslieť ani vykonať. Zlo bolo premožené priamo v koreni, pre všetkých bola zabezpečená spása. Na kríži sa nám dáva poznať trojjediný Boh ako LÁSKA.

Eucharistia ako sviatosť

V súčasnosti prežívame tretie obdobie dejín spásy. Eucharistia je tu prítomná ako *sviatosť* v znamení chleba a vína, ako ju ustanovil Ježiš pri poslednej večeri slovami: „*Toto robte na moju pamiatku*“. Je to príkaz, ktorý je zároveň aj prísľubom: Kedykoľvek budeme robiť toto na jeho pamiatku, bude aj on medzi nami.

Vynára sa nám otázka: Aká súvislosť existuje medzi historickou obetou Ježiša na kríži a svätou omšou? Toto je veľmi chýlostivý problém, ktorý bol príčinou mnohých nedorozumení medzi katolíkmi a protestantmi. Je veľmi dôležité správne pochopiť rozdiel medzi udalosťou a sviatosťou, medzi dejinami a liturgiou.

Udalosť kríža sa uskutočnila len raz - pred 2000 rokmi. To, čo sa odohráva počas slávania sv. omše je obnovenie tejto udalosti. Na vyjadrenie tohto tajomstva nám môžu pomôcť dve slová: *sprítomňovať* a *sláviť*. Sv. omša sprítomňuje túto udalosť tým, že ju slávi (nie opakuje!) a slávi ju tým, že ju sprítomňuje (nie len pripomína!). Udalosť sa stala len raz, sviatosť sa koná pri každom slávení sv. omše. Vďaka sviatosti môžeme byť aj my prítomní na Kristovej obeti, ktorá sa uskutočnila v dejinách len raz - pred 2000 rokmi.

Slávenie eucharistie

Slávenie eucharistie predstavuje výnimočné miesto stretnutia sa s Kristom. Zároveň je prameňom a vrcholom nášho kresťanského života. Spoločenstvo s Kristom však nie je tajomstvom, ktoré sa slávi len v liturgii. Ježišov príkaz „*Toto robte na moju pamiatku*“ má dvojitý význam: sprítomňovať Krista vo

sviatosti a sprítomňovať Krista v láske. Medzi slávením eucharistie a každodenným životom existuje úzka súvislosť. Len ak objavíme túto spojitosť medzi eucharistiou a naším životom, môže sa stať eucharistia prameňom nášho života a zároveň náš život sa stane eucharistickým.

Slávenie a život

Slovo eucharistia by sme mohli preložiť aj ako „vd'akyvzdanie“. Žiť eucharisticky znamená prežiť svoj život v neustálej vd'ačnosti. Ježiš nám ponúka eucharistiu, aby nám umožnil vybrať si vd'ačnosť.

Gestá a postoje, ktoré sú súčasťou slávenia eucharistie, majú hlboko ľudský význam. Počas slávenia eucharistie prosíme Boha o odpustenie, počúvame Ježišove slová, pozívame ho do svojho života, prijímame ho a sme poslaní hlásať svetu radostnú zvesť. Tieto momenty sú súčasťou ľudskej existencie. Celý ľudský život je obsiahnutý v eucharistii. Porovnáme aspoň niektoré prvky, ktoré sú súčasťou ľudskej existencie s momentmi liturgického slávenia.